

Povestea unei vieți

De **Stefan Kecskemeti**

Capitolul XXI

Prin Cehoslovacia și Polonia

Cracovia

În anul următor primei noastre călătorii în Cehoslovacia am reluat preparativele dorind în plus să vedem și Cracovia din Polonia, orașul în care bunica mea în vizită la sora ei, soția comandantului de garnizoană, l-a cunoscut într-un bal mascat de carnaval pe bunicul meu. Am plătit prin ACR pentru două vaucere unul la CEDOK și unul la Orbis, agenția de turism poloneză. De data asta am plecat direct spre nord, am trecut în doar trei ore granița maghiaro-cehoslovacă și am poposit în frumosul oraș Kosice. Respirând istorie, acest centru al Slovaciei de est are o superbă catedrala gotică, Sfânta Elisabeta, unde se odihnesc rămășițele pământești aduse din exilul la Rodosto în Turcia a principelui Transilvaniei Francisc Rakoczi al II-lea, dar și o capelă nevizitabilă, bănuiesc că un baptisteriu medieval în spatele bisericii. Prin Prešov, alt oraș cu trecut istoric important, de exemplu, odiosul carnagiu comis de condotierul italian Caraffa (poreclit gădele dela Eperjes) printre burghezii orașului, loc unde pentru prima oară în istoria clericală a estului continentului,

stau pașnic învecinate biserica catolică și cea protestantă. Plecând mai departe, am dormit în Levoca, unul dintre cele 14 orașe libere din Spis, originea țipțerilor din zona Vișeului de la noi, aici am văzut o altă minunăție, o linie în mijlocul bisericii cu un altar gotic sublim, marchează teritoriile în care se oficiau succesiv slujbele catolice și evanghelice. Între clădirile medievale, în centrul unui părculeț, se află cușca din fier forjat în care au fost expuse oprobriului public adulterele din oraș în apropiere de stâlpul infamiei unde se țintuiau amanții lor. Țipțerii din Spis ca și naționalitățile din Transilvania aveau legile, conducerea locale, judele, regulile de viață proprii în fiecare localitate, uneori între cele 14 localități desfășurându-se adevărate războaie. Într-un asemenea război dintre Levoca și Kesmarok (Târgul de brânză), vizitat de noi cu altă ocazie împreună cu tot estul Slovaciei, în lipsă de muniție, asediații au încărcat în tunuri, în loc de obuze, bucăți mari de cașcaval fermentat, punând pe fugă dușmanul. Iată un adevărat străbunic al războaielor chimice de mai târziu. Atunci am trecut fugitiv prin minunata Tatra, vizitată altădată, un masiv ce poate fi asemănat cu Retezatul nostru, dar cu căi de acces civilizate, stațiuni climaterice superbe, pârtii de schi și o curățenie chiar și la sfârșit de sezon exemplară.

După o serpentină lungă și frumoasă am ajuns în Polonia. Prima localitate mai importantă a fost stațiunea arhicunoscută Zakopane, intru la Orbis, mi se spune că primim banii la Cracovia, coborâm panta abruptă până la acest splendid oraș, găsim în minunatul său centru Orbisul. Era ora 18 fără trei minute, mi se spune că trebuie să ridic banii într-un alt oraș, Katowice, la vreo 70 km. spre vest. Furios, am pornit pe drum. O circulație infernală, pe o șosea plină de gropi, cu mașini care te depășeau la dreapta, la stânga, cum se nimerea, în plină ploaie, intru în Katowice, la prima parcare sunt agățat de un tip dubios care îmi spune ceva de neînțeles, abia după minute de gesticulări îmi dau seama că vrea să schimbe dolarii în zloți, dar de unde dracu să am dolari. A fost prima dată când în lungile peregrinări ale noastre Pușa a început să plângă. Nu departe, o clădire tip turn s-a dovedit a fi hotelul Kiev. Am intrat le-am explicat că sunt lefter până a doua zi, au spus că sejurul costă cu paza mașinii 800 de zloți, aveam în total de primit pe vaucher 3000, dar nu am avut încotro. Pușa s-a liniștit în sfârșit, am cinat frugal pentru 200 zloți și dimineața la prima oră am ajuns în fața Orbisului din localitate. Se deschidea abia la ora 9. Găsind o biserică roșie stil gotic de cărămidă, am intrat ca să asist la o slujbă oficiată în limba germană. Contrariat, văzând că interiorul este cel al bisericilor mele romano-catolice, nu mi-am putut explica fenomenul. Și bisericile evanghelice au interioarele asemănătoare cu ale noastre, dar totuși aici ceva nu mi s-a părut a fi în regulă. Abia ulterior am aflat că după conciliul de la

Vatican al Papei Paul al VI-lea s-a renunțat și în biserica noastră apostolică, catolică și universală la limba latină, limbă care mă făcea să mă simt acasă în orice biserică catolică din lume.

Am primit banii, am plătit hotelul și restaurantul și am plecat înapoi în Cracovia. Aici ne-am cazat într-un motel îngrijit pentru 3 nopți și am început plimbarea în orașul superb, care, ca prin minune, ca și Praga, a fost ferit de distrugerile războiului. În centrul mare, dominat de catedrală, se află clădirea impunătoare a breslelor, orașul are o barbacană bine conservată, am vizitat universitatea Carolină, o cetate medievală a culturii, parcând mașina pe strada Biscupsca, a episcopiei. Trăgând învățămintele după peripețiile de anul trecut, îmi notasem unde am lăsat mașina. În ziua următoare am urcat cu un postalion în cetatea Vavel, cu o altă biserică splendidă. Pe stradă, din 50 în 50 de metri, muzicanți cu cele mai diferite instrumente petreceau de minune. Coborând din turnul care ascunde clopotul uriaș de multe tone, ne-am găsit față în față cu figura zveltă, ca de sportiv, al arhiepiscopului Pavel Vojtila, viitorul papă de la Roma. Salutându-l cu „laudetur”, ca pe vremuri la piariști, mi-a răspuns mirat „in aeternam...” și s-a dus mai departe, însoțit de un alt înalt prelat. În Cracovia nu am cumpărat gulere de vulpe argintie, prada tuturor turiștilor de pe la noi, ci o poșetă frumoasă din piele de porc și un colier de agate verzui pentru Pușa. Cu asta fondurile noastre fiind epuizate, am pornit „acasă” în Cehoslovacia. Am mai oprit să cumpăr benzină într-un oraș mai civilizată decât cele din Silezia, am făcut un ocol mare în jurul Osvieczinului, Auschwitz-ul Holocaustului, vizitat de toți ceilalți turiști de pe la noi și în centrul unui oraș, la o barieră, am trecut de la Czieczin la Ceski Tesin, unde am respirat ușurați. Trecând la Fridek Mistek, Freiberg-ul natal al lui Sigmund Freud, m-am rătăcit căutând un magazin de piese auto Renault ca să fac hatârul lui Mircea III, colegul de la Marghita. Găsind în final orașul Opole, locul de origine al familiei Opel, fabricanți de autoturisme, am ajuns în frumosul Olomouc, unde ne-am cazat. A doua zi am vizitat catedrala, o librărie cu cărți medicale din toată lumea, cu prețuri însă astronomice, am cumpărat o cărțuie englezească despre pisici, și într-o florărie tot felul de bulbi, semințe și chimicale pentru hidro cultură. Această cărțuie luată de dragul Tighișului nostru, ne-a oferit o gustare hazlie despre o perspectivă care caracterizează o civilizație și o cultură. În clasificarea raselor, soiurile de pisici se împart în două mari categorii. Pisici din teritoriile majestății sale Regina Marii Britanii și șefa Commonwealthului și pisici din afara acestor teritorii. Clasificare demnă de marele dicționar chinez al lui Foucault în Les Mots et les Choses. În rest, urmau descrieri ale raselor cu păr scurt, păr lung etc. De aici am vizitat sinistrul Sternberk, castelul temniță pentru o parte a pașoptiștilor, printre care și niscaiva rude, ca

la Arad, sau Kufstein in Tirol, apoi reședința de vară a episcopiei, unde ne-am odihnit două zile, plimbându-ne prin minunatul parc dendrologic destul de prost întreținut. Oprindu-ne la Slavkov, reședința cancelarului Mariei Tereza, Kaunitz, ulterior devenit vestit prin bătălia soldată cu victoria lui Napoleon intrată în istorie ca cea de la Austerlitz, localitate unde am întâlnit pentru prima oară o biserică baroc cu interior absolut alb, fără nici o altă pată de culoare afară de luminile candeliei și culorile florilor de pe altare.

Ajunși din nou la Praga, de data asta ne-am putut caza ca lumea, am petrecut o seară minunată în localul medieval U Fleku, unde lângă grătare erai servit cu o bere blondă fabricată în beciurile localului numai pentru uzul clienților. Mese de stejar nejluit, ca în alte părți, sute de localnici și turiști înghesuți unul lângă altul cântau sau îngâneau melodii populare cehești. Sunt sigur că printre ei, numeroși cântăreți profesioniști cu voci nemaipomenite, probabil și studenți de conservator. Aceași atmosferă am regăsit-o și la fosta mănăstire la Sviatovo Tomase, sfântul Toma, unde însă se servea o bere neagră într-o atmosferă mai sobră cu mesele întinse pe sute de metri de galerii subterane. În a treia seară ne-a așteptat o altă surpriză, un transparent care anunța un concert în piața orașului vechi. Am ajuns acolo pe la șapte seara. Cred că toată protipendada canină a Pragăi era prezentă, toate rasele de câini frezați, dichisiți, aranjați. După jumătate de oră animalele au fost duse acasă și pe o mică estradă a apărut Karel Got, cu o orchestră și câteva însoțitoare, soliste și ele și au început să cânte. Niciodată nu voi uita acest concert în care melodiile reverberau în ecouri repetate revenite de pe clădirile masive din jur. Sunt în viața omului evenimente care se întipăresc în minte cred că pe veci. Acest concert a fost așa ceva. De acolo, de la Praga am făcut un rond spre Karlovy Vary, Karlsbadul de altădată, orașul Cheb-Egerul, unde un centru vechi găzduiește niște „blocuri” medievale, cred că Fuggereiuri, falansterne ale familiei de bancheri Fugger cu reședință în Augsburg, Donauwoerth și alte locuri în Bavaria. Am revenit spre Marianske Lazne, Marienbadul vechi, Franzeske Lazne, Castelul, muzeul și parcul familiei cancelarului Metternich care a reușit după Congresul de la Viena să pună mâna pe efectele personale și o bună parte a averii lui Napoleon, apoi ne-am întors acasă.

Din păcate, după această a doua călătorie s-a redus posibilitatea călătoriilor, pașaport eliberându-se muritorilor de rând numai din doi în doi ani. Așa că următoarea noastră călătorie a fost abia în 1977, în Slovacia la Roznava, castelul Andrassiestilor la Krasnahorka, peștera Dobșina, orașelul Brezno, unde Pușa și-a găsit niște parfumuri de import, Banska Bystricza, oraș medieval frumos, dar zgomotos și murdar. După ce am trecut prin Zilina, am ajuns la Zvolen, de unde am vizitat

orașele miniere medievale Kremnicza și Stiavnicza, unde se băteau monedele mari de aur și argint care spre sfârșitul secolului XIX mai circulau între triburile din coloniile africane, dar care illo tempore aveau cu siguranță valoare de circulație nu numai în Ungaria, Transilvania, ci și în țările române.

În 1979 am mai făcut un periplu prin nord, după ce am parcurs șoseaua de sus care trece pe lângă Munții Tatra, am ajuns până la Hradec Kralove, Königgrätz-ul bătăliilor austro-prusace, Litomerice ale familiei Thurn und Taxis, ajungând prin Jablonetz, Gablonțul strasurilor cunoscute în toată lumea, Jicinul vestitului Rumceis cunoscut copiilor din filmele de desene animate, la locul de naștere a Skodiței noastre Mlada Boleslav, unde am prins un raliu aniversar al Skodelor de pretutindeni și o expoziție a tuturor modelelor începând cu 1902 sau 1904. Nu am putut evita Praga, după ce vizitasem cetatea Melnik, și am coborât la fosta reședință a arhiducelui antipatic ucis la Sarajevo, Franz-Ferdinand unde se află o expoziție titanică de trofee de vânătoare. Se pare că majoritatea figurilor nesuferite ale istoriei au fost sau sunt mari vânători.

Ne-a mai fost dat să facem cu Skodița albă un drum prin 1979, din nou până departe în Boemia, iar în 1981, deja cu Skoda nouă, în Slovacia de est prin orașele din Spis, în plină ceață a toamnei, pe munții Tatra, urcând cu telefericul până la Hotel Encian și de acolo cu telescaunul până la vârful Lomnițe. Merită să amintesc aici că Pușa era cu botine, ne-am așezat pe telescaun și la un moment dat, desfăcându-se perdeaua de ceață, ne-am trezit cu un hău sub noi care ne țineam tare de scaunul nenorocit, fără un punct de sprijin. Ajunși sus, nu am văzut mai departe de 2-3 metri. Când ne așezăm pe telescaun, tipul care ne dă drumul trece peste capul nostru un fel de bară de care ne puteam ține comod și în siguranță la coborâre. Dar cine știa de asemenea tertipuri la urcare.

Am mai trecut prin Bardeiov, unde există o primărie geamănă cu cea de la Brașov și unde în biserica Sfântul Egidiu, printre altarele cu aripi, unul este pictat de Dürer. Am mai oprit pentru o noapte în Prešov și tot prin nord am ajuns acasă, la oile noastre.

Deși aparent izolați, la țară, duceam o viață socială foarte intensă, Pușa spunea întotdeauna: avem casa deschisă. Ne vizitau deseori Mircea și simpatica lui soție Sucubus (botezată încă la Săvârșin de către de acum regretatul dr. Dan Arthur trecut în eternitate în mod voluntar, reușind după ani, la a doua tentativă, să-și pună capăt zilelor), o doamnă plină de farmec, temperament, foarte inteligentă, moroșană de origine și preocupată de filozofie de înaltă calitate. Mircea, ca pe

vremuri pe Retezat, acum pleca de la noi în lungi plimbări pe jos, câteodată străbătând zeci de kilometri între colinele blânde din jur. Făcând plajă în mica noastră curte plină de flori, Sucubus mă punea să traduc din studiul despre rațiunea umană a lui David Hume. Dacă Pușa se sătura să-l servească la orele nepotrivite ale sosirii acasă pe peregrinul Mircea, am putut să-l țin acasă numai promițându-i că vom traduce din *Sein und Zeit, Holzwege* sau *Wegmarken* ale lui Martin Heidegger, sau aprofundându-ne în discuții nesfârșite despre hermeneutică sau, ceea ce s-a dovedit treabă mult mai sterilă, despre viitorul psihiatriei românești. În discuțiile despre tema din urmă ne însoțeau adesea privirile ironice ale Pușei și ale lui Sucubus.

Săptămânal ne duceam la Marghita la simpatica familie a colegului nostru Al Treilea Mircea din preajma noastră, cu care am petrecut toate revelioanele în anii în care nu le-am organizat în spital. Aici la Marghita, sub conducerea diplomatic înțeleaptă a doctorului Pop Mircea, s-a constituit un colectiv numeros și unit de medici cam toți din aceeași promoție, de specialități diferite, deci inițial fără rivalități și contradicții. Am petrecut în mijlocul lor numeroase seri plăcute. Îmi aduc aminte cu mare plăcere de unul din aceste revelioane. Plecasem cu Skodița noastră într-o splendidă seară ca de toamnă târzie, iar la întoarcere acasă pe frumosul drum între colinele blânde ce ne însoțeau, am mers pe o zăpadă de peste 20 cm. Pe drumul care ducea prin pădurice ne-a întâmpinat o pereche de căprioare poate puțin orbite de faruri. Oprind mașina în ninsoarea cu fulgi mari ce cădeau lin, am stat așa, față în față, minute în șir, până s-au hotărât să plece în desiş. Dar acum termin fiindcă calculatorul meu leneș și obosit începe să nu mă mai asculte, fiind probabil prea încărcat cu aceste pălăvrăgeli. Voi continua povestea Cadiei în capitolul următor.